

Régi magyar szövegek nyelv- és művelődéstörténeti kommentárokkal. Összeállította és részben írta A. Molnár Ferenc. Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék. Debrecen, 2003–2004. 520 lap. (Soksz.)

A szerző által szerkesztett Nyelvi és Művelődéstörténeti Adattár című sorozathoz csatolva, de a kiadványok közé nem beszámolvva, sokszorosított formában jelent meg A. Molnár Ferenc összeállításában egy olyan egyetemi oktatási segédanyag, amely korai szövegemlékeinkből közül válogatást, melléjük csatolva a velük foglalkozó legfontosabb tanulmányok vagy velük kapcsolatos művek egy-egy részletét.

A segédanyag elején a Bevezetés után az új egyetemi tankönyv, a Magyar nyelvtörténet (Szerk. Kiss Jenő és Pusztai Ferenc. Bp., 2003 [2004]) címlapja és tartalomjegyzéke is olvasható (7–8), mintegy figyelmeztetve a kiadvány használóit, hogy tankönyvre is szükség van a vaskos szöveggyűjtemény mellett. A következő lapokon a régi magyar irodalom egyetemi szöveggyűjteményének kódexekre, középkori könyvtárakra vonatkozó néhány dokumentumával ismerkedhetünk meg (26). Ezt követően Kniezsa István helyesírás-történetének részlete segíthet a régi szövegek olvasásában; Keszler Borbála Írásjeltan című tankönyvének tartalomjegyzéke, az írásjelek használatával kapcsolatosan felvetett kérdések pedig ráirányítják a figyelmet a nyelvtörténetnek e gyakran elhanyagolt területére (37–40).

A továbbiakban a Halotti beszéd és könyörgés, valamint az Ómagyar Mária-siralom fénymásolatai, illetve átiratai következnek. A. Molnár e szövegemlékekhez mellékeli a fontosabb olvasatokat, értelmezéseket, valamint részleteket a szövegekre vonatkozó jelentősebb tanulmányokból (Mészöly, Pais, Bárcki, Benkő, Vizkelety munkái után a sajátjait is), amelyek, persze, általában nem teljes terjedelmükben olvashatók a gyűjteményben. Természetesen a tanulmányok kiválasztása tükrözi az összeállítónak a szövegekről vallott felfogását, de olyan gazdag és sokrétű anyagot állított össze, amely alkalmas arra, hogy a diákok több véleményt is megismerjenek első szövegemlékeink vitatott szavai vagy kifejezései kapcsán. A vonatkozó bibliai részletek is gazdag válogatásban szerepelnek.

A két fontosabb szövegemlék mellett a rövidebbek (KT., GyS.), valamint a Laskai Sorok, kódexrészletek és egyéb kéziratok, illetve különböző korai nyomtatványok néhány lapja is bekeült a válogatásba.

A gyűjtemény széles körben mutat rá számos nyelvemlékünk művelődéstörténeti hátterére, irodalmi, képzőművészeti és zenei kapcsolataira. Kiragadott példaképpen említsük meg, hogy a HB. után a rá vonatkozó legfontosabb nyelvészeti tanulmányok mellett többek között a következőket olvashatjuk: egy részlet Gárdonyi Isten rabjai című regényéből, ahol az író a HB.-et idézi (141–144), Márai verse, a Halotti beszéd (145–147), a Liturgikus lexikonnak hamvazószerdáról szóló szócikke (115–116), az Új Ember című hetilap egy, hamvazószerdához kapcsolódó Por és hamu című cikke (117; fényképpel). Az *Ábrahám kebele* szövszerkezet művelődéstörténeti megvilágítását szolgálja A keresztény művészet lexikonának vonatkozó szócikke és illusztrációi, valamint egy vlagyimiri ikon fényképe (123–126). S Durkó Zsolt Halotti beszéd című oratóriuma lemezkiadásának a fedőlapja és tájékoztatója szintén látható. A későbbiekben a JókK. (s a VirgK. és az ÉrdyK.) egy részletének illusztrációjaként megnézhetjük például Giotto Szent Ferenc prédikál a madaraknak című freskórészletét (295), vagy a kiadvány vége felé megtekinthetjük Comenius könyve, az *Orbis sensualium pictus*, A látható világ több szövegrészletét és ábráját (489–499).

Lenyűgözően gazdag ez a gyűjtemény, amely hozzásegíti a tanárt, hogy a diákok által nem túlságosan kedvelt és kissé száraznak tartott nyelvtörténetet közelebb hozza a mai fiatalokhoz, szélesebb távlatokat nyisson évszázadok gazdag hagyományaira, kapcsolatot teremtsen a magyar nép történetével, művelődéstörténetével, a képző- és zeneművészettel, a Biblia világával. Ugyanakkor ez az összeállítás, bár részben hasonló típusú, nem azzal a céllal készült, hogy a hagyományos „Magyar nyelvemlékek”-jegyzeteket helyettesítse (vö. pl. Szabó Dénes, valamint Molnár József – Si-

mon Györgyi összeállításait), de remek segédanyag tanárjelöltek számára a magyar nyelv és irodalom oktatásához. Mindez felvillantja a nyelvtörténeti órák egyfajta lehetőségeit, miközben tudjuk, hogy a szövegek olvasására és a szavak, kifejezések magyarázatára annyi időt kell szánni, hogy mellette legfeljebb vágyálom marad ilyen nagy kultúrtörténeti anyag áttekintése.

Annyit azonban mindenképpen megérdemelne ez az értékes és gazdag kötet, hogy a modern technika segítségével jobb minőségben – ne csupán egymás mellé helyezett fénymásolatok formájában – kerüljön a felhasználók kezébe, mert így kicsit nehezebb a használata, továbbá egy tartalomjegyzék is jó szolgálatot tenne a terjedelmes válogatásban való mazsoláztatáshoz.

Mindenképpen érdemes kipróbálni ezt az új segédanyagot, hátha ennek az igen sok hasznos és szükséges olvasnivalót tartalmazó szöveggyűjteménynek a segítségével a diákok nagyobb kedvvel tanulmányozzák majd a magyar nyelv első összefüggő szövegeit és kódexeit, valamint a korai nyomtatványokat is.

Révay Valéria